

Ігор Зубрицький

ЖУРНАЛИ З ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ: АНАЛІЗ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Проаналізовано стан періодики з цифрових технологій загалом та на рівні окремих журналів. Запропоновано рекомендації щодо оптимізації видавничої справи у цій сфері.

Ключові слова: *періодика, цифрові технології, видавнича галузь.*

Проаналізовано состояние периодики о цифровых технологиях в целом и на уровне отдельных журналов. Предложены рекомендации относительно оптимизации издательского дела в этой сфере.

Ключевые слова: *периодика, цифровые технологии, издательское дело.*

The state of periodicals about digital technologies in general and on the level of individual magazines were analyzed. The basic recommendations for future optimization of the publishing industry in this area were developed.

Key words: *periodicals, digital technologies, publishing.*

Масова періодика (зокрема, саме такими переважно є журнали, присвячені цифровим технологіям) — важливий чинник формування громадської думки з багатьох актуальних і дискусійних питань. Якщо уважно розглянути найпростіший прояв, то це звичайний вплив на людські смаки і розставляння пріоритетів при їхньому виході на ринок з метою придбання якогось товару (у випадку з цифровими технологіями — реклама одних виробників і критика інших). На сторінках аналізованих журналів автори можуть публікувати інформацію про результати досліджень, тестів, оглядів цифрових пристроїв та програмного забезпечення, давати читачам поради з використання новітніх технологій.

Теоретична і практична нерозробленість проблеми цифрових технологій для Української держави останнім часом постає дедалі відчутніше. Це спричинено тим, що цифрові пристрої за короткий час стали складовими майже всіх проявів людської діяльності, і навіть якщо держава не спроможна забезпечити споживачів вітчизняним продуктом, то все одно є вдосталь закордонних товарів і людям доводиться певним чином орієнтуватися у їхньому масиві (принаймні на рівні покупця).

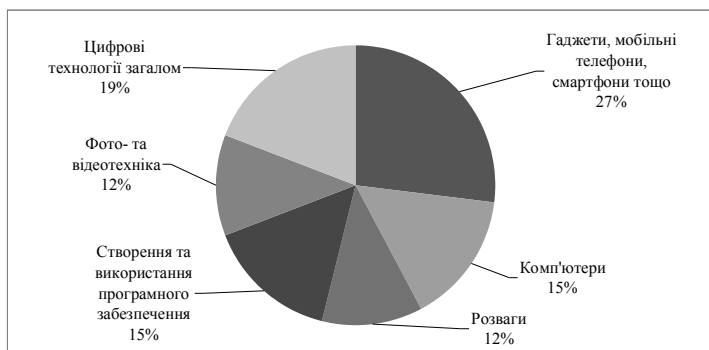
Нові технології інтегруються і в професійні сфери, наприклад у бібліотечну справу, — це створення електронних каталогів, що вимагає хоча б елементарних навичок і орієнтації при роботі з комп'ютером та його загальним і спеціальним програмним забезпеченням. Прикладів можна навести багато, «цифра» проникла майже в усі сфери людського життя, тож це треба сприймати як даність і поглиблювати свої знання, орієнтуючись на актуальну та змінну інформацію, що надходить до нас з різних цифрових і нецифрових джерел.

Звісно, питання дослідження та розроблення вітчизняної цифрової сфери (що охоплює і різножанрові теоретичні розвідки, і розвиток цієї галузі як виробництва на належному рівні) є питанням державного рівня. Чим активніше різні країни беруть участь у дослідженнях з питань цифрових технологій, тим якісніші й повніші отримуються результати, розглядаються нові питання, зокрема екологічності й утилізації, які останнім часом дедалі серйозніше заявляють про себе і потребують оптимального вирішення. Однак на сьогодні Україна переважно є споживачем закордонних технологій, аніж виробником власних, — це стосується і теоретичних досліджень, які охоплюють лише невелику частину питань і є недостатніми для створення повноцінного тла для розвитку індустрії новітніх технологій на якісному виробничому рівні.

При аналізі каталогів видань України на 2009 р. [3; журнальні видання] та 2011 р. [4; журнальні видання], періодики фондів ЛННБУ ім. В. Стефаника та матеріалів з інших інформаційних джерел було виявлено, що кількість видань 2010 р. дещо скоротилася порівняно з 2008 р. Деякі з тих, що зараз уже недоступні для передплати і купівлі, переформатовано в електронний вигляд і публікуються в Інтернеті, деякі припинили існування, створивши сайт з архівними номерами, інші ж просто перестали виходити.

Загалом, журнали з цифрових технологій висвітлюють широке коло питань. Така різногалузевість є позитивним явищем ринку періодики, присвяченої цифровим технологіям. Читачі одержують переважно популярну інформацію, яка є корисна широкому загалу. При висвітленні підгалузей цифрової техніки в періодиці поділ проводиться на основі тематичного переважання тієї чи іншої інформації. Більшість видань є політематичними, але серед них є такі, що так себе і позиціонують — політематичні, а є інші, що все ж проводять певну спеціалізацію (*див.* діагр. 1).

Діаграма 1. Висвітлення підгалузей цифрової техніки в періодиці*

Найбільше журналів припадає на сектор гаджетів, мобільних телефонів, смартфонів та іншої портативної техніки. Таку ситуацію можна пояснити високим рівнем розповсюдження цієї цифрової продукції (вже майже не можна уявити людину без мобільника чи якогось його новішого відповідника), а також налагодженою широкою мережею магазинів, де можна придбати ці товари, отже, продавцям потрібно бути в курсі подій, новинок, знати все про продукцію, яку вони пропонують. Тобто це сприяє високій видавничій активності у цій тематичній ніші.

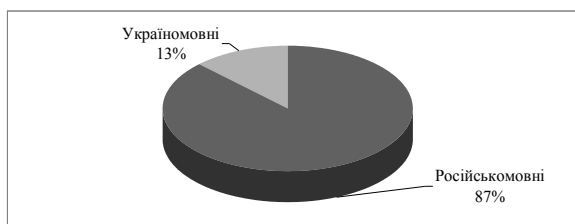
Достатня кількість журналів присвячена цифровим технологіям загалом, зважаючи на бажання читачів бути ознайомленими із технологічними новинками, що впроваджуються у різні сфери життя. Такі видання призначені для людей, які прагнуть інформації про технологічний поступ людства, або ж для продавців у супермаркетах техніки, яким потрібно знати, що пропонувати покупцям.

Не оминуть увагою і питання, присвячені лише комп'ютерам, а також створенню та використанню програмного забезпечення (по 15 % всіх періодичних видань, що доступні читачам на українському ринку), очевидно, тому, що в сучасному суспільстві комп'ютер є невід'ємною складовою життя міського жителя середнього класу; з його допомогою можна виконувати широкий спектр дій, мати доступ до віртуальних послуг, розваг та ін.; з ним треба вміти працювати як на рівні користувача, так і на професійному рівні.

* Журнал «Компьютеры и средства связи» внесено у сегмент гаджетів та комп'ютерів, журнал «Photographer» — у сегмент комп'ютерів і фото- та відеотехніки.

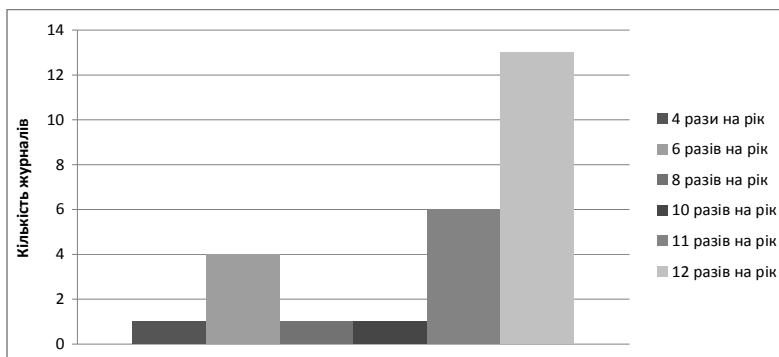
Однак тематичний плюралізм не поширюється на мовне питання (див. діагр. 2). В Україні немає жодного масового періодичного видання з цифрових технологій українською мовою. Це можна пояснити тим, що більшість цих журналів є клонами російських проєктів, хоча й функціонують до певної міри незалежно (публікують якусь частину свого унікального матеріалу українською мовою), але зрозуміло, що орієнтуються вони на ринок СНД, використовуючи російську мову. Є лише три періодичних видання українською мовою, та й ті присвячені питанням освіти і на зацікавлення масового читача не претендують.

Діаграма 2. Мовна ситуація в аналізованій періодиці

Задекларована періодичність досліджуваних видань переважно подібна — дванадцять випусків на рік, хоча є й деякі відхилення і старінням інформації з питань цифрових технологій, що потребує постійного моніторингу і висвітлення на сторінках видань.

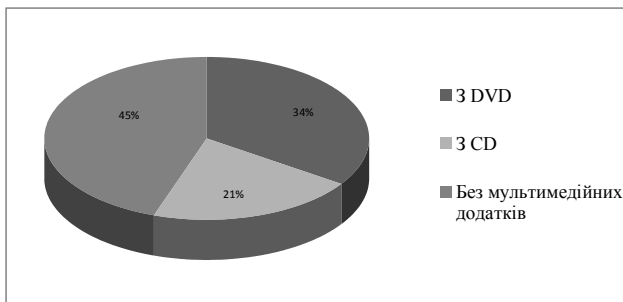
Діаграма 3. Періодичність журналів, присвячених цифровим технологіям

Серед доступних періодичних видань про цифрові технології є один «ветеран» — «Кибернетика и системный анализ», заснований 1960 р., а також три новіших, створених наприкінці 90-х рр. («Домашний ПК», «Комп'ютер у школі та сім'ї», «Проблемы программирования»). Усі інші журнали започатковані вже у третьому тисячолітті, що підтверджує стрімкість технологічного розвитку галузі й потребу швидкої інформаційної реакції на цей поступ.

Унікальною рисою журналів означеної тематики є наявність у більшості цих видань додатків на CD чи DVD-дисках (54% усіх видань) (див. діагр. 4). Це продуманий маркетинговий хід, оскільки собівартість такого диска невисока, але додати в ціні журналу може непогано — від п'яти до десяти гривень. Вартість такого додатка визначається ще й тим, що його, зважаючи на досить великий обсяг, складно розмістити в Інтернеті (журнали про цифрові технології переважно всі відскановані й розміщені в мережі), тож це може бути спонукою до купівлі видання. Однак варто зазначити, що дані на дисках теж можна знайти в Інтернеті, просто вони не є скомпонованими і зібраними, як на CD чи DVD.

Діаграма 4. Мультимедійні додатки в журналах, присвячених цифровим технологіям

Деякі журнали дозволяють здійснювати передплату чи купівлю з вибором: лише журнал, журнал із DVD чи журнал із CD. Така форма пропозиції є зручною, тому що при разовій купівлі читач може сам визначати, потрібен йому цей додаток чи ні.

Загалом, уважне дослідження ринку періодичних видань, присвячених цифровим технологіям, показало, що ситуація у цьому сегменті є прогресивною у плані впровадження нових методів подання

інформації читачеві, є оперативною і гнучкою, зважаючи на швидкість опрацювання і передавання інформації.

На основі проведеного нами аналізу, а також послуговуючись методом типологічного дослідження А. І. Аكوпова [1, с. 27—68] і враховуючи типологічні характеристики, вміщені в ДСТУ 3017—95 [2, с. 23—29], можна виділити такі загальні ознаки видань, які розглядаються:

1. Типоформувальні ознаки:

- Видаванням журналів займаються різні приватні видавничі структури, такі як: ДП «Бурда-Україна», РА «Эд Ворлд», ФЛП Федорова Н. В. та ін.

- Мета видань: ознайомити читачів із станом ринку цифрових пристроїв в Україні та світі й інформувати про них та методи роботи з технікою; ознайомити з ринком цифрових розваг (комп'ютерні ігри), провести оцінку їх якості і цікавості; показати з науково-популярного погляду питання, що стосуються цифрових технологій; подати рекомендації викладачам, студентам і школярам щодо використання цифрових пристроїв і програм. Завдання більшості журналів: доступно розповісти читачам про те, що, де, як і чому відбувається у світі цифрових технологій.

- Журнали переважно розраховані на масового читача, який хоче отримувати оперативну й корисну інформацію щодо цифрових технологій.

2. Другорядні типоформувальні ознаки:

- Авторський склад журналів — це досвідчені дослідники ринку цифрових технологій, тестувальники техніки, програмісти, геймери, методисти.

- Внутрішня структура видань переважно одноманітна, немає розширеної рубрикації, усі елементи змісту знаходяться на одному рівні, і це не залежить від жанру опублікованого матеріалу (оглядова стаття, інформаційний огляд, результати тестування, методичні рекомендації чи інші матеріали); відмінності проявляються на рівні шрифтової композиції (виділення окремих елементів капітеллю, півжирним, курсивом, підкресленням) і зазначення авторства.

- В оформленні видань задіяні предметні (фотографії, комп'ютерна графіка) та умовні (схеми, графіки, діаграми, таблиці) ілюстрації.

- Жанри матеріалів: оглядові статті, інформаційні огляди, звіти про тести техніки, методичні рекомендації, замітки, репортажі та ін.

3. Формальні типоформувальні ознаки:

- Журнали переважно мають велику періодичність (11 чи 12 випусків на рік), хоча є з меншою частотністю виходу.

- Кількість сторінок журналів — переважно більше ста.

- Наклади видань зазвичай високі і вимірюються десятками тисяч примірників (за винятком науково-популярних та науково-методичних журналів).

Журнали, присвячені цифровим технологіям, переважно фокусуються на практичних питаннях, не заглиблюючись у теоретичні дослідження, — це пояснюється попитом на інформацію такого типу.

Одним із найвідоміших та найпоширеніших видань на українському ринку є журнал «СНІР», що належить до популярного типу періодичних видань. Питання, розглядувані у його публікаціях, не стосуються процесу виробництва цифрової техніки чи проблем наукового опрацювання цієї тематичної ніші; у журналі лише інформується про новинки цифрових технологій, особливості роботи з різними цифровими пристроями і програмами, методи оптимізації їх роботи. Мета видання: ознайомити читачів із станом ринку цифрових пристроїв в Україні та світі й розповісти про них та методи роботи з технікою. Завдання журналу: якомога доступніше інформувати пересічного користувача, що є цікавого і вартісного у світі цифрових технологій та як цим користуватися. Журнал «СНІР» — це зразок якісного популярного видання, в якому поряд із суто рекламними матеріалами розміщено й цікаві статті, що приваблюють неускладненим викладом і корисністю поданих відомостей. У ньому друкуються матеріали таких тематико-жанрових груп, як: новини, тести й огляди, практика, секрети і поради, анонси.

Ще одне аналізоване видання — потужний науково-методичний журнал «Інформатика та інформаційні технології в навчальних закладах». Такою спрямованістю можна пояснити значне фахове читачьке зацікавлення висвітленими в журналі темами. Проблеми, що розглядаються у виданні, стосуються методики викладання інформатики у навчальних закладах, теорії і практики з предметів, що вивчаються, різних цікавинок зі світу технологій та інформатики.

Видання може цікавити як викладачів, учителів, так і студентів та учнів, а доступність викладу сприяє легкому засвоєнню матеріалу.

Найпопулярнішим за характером подання інформації є журнал «Домашний ПК», присвячений одному виду цифрових технологій — комп'ютерам, чим можна пояснити значне масове читацьке зацікавлення користувачів комп'ютерів висвітленими в журналі темами. Питання, що розглядаються у виданні, стосуються усіх аспектів використання комп'ютера — його характеристика та порівняння, програмне забезпечення, розваги, корисна інформація із загальних питань. Видання може цікавити широке коло користувачів комп'ютерів, тому що містить корисну і спеціалізовану інформацію з технічних питань й загальну інформацію, для відпочинку.

Тематично видання належать до періодики зі сфери цифрових технологій. Журнали цієї групи висвітлюють різнобічні питання, що стосуються виробництва, впровадження та використання новітніх цифрових технологій, зокрема, аналізовані журнали більше тяжіють до останньої групи видань, а журнал «Інформатика...» має ще вужчу спеціалізацію — використання різного програмного забезпечення для навчання, роботи та дозвілля.

У кожному номері журналу «СНІР» є рубрика «Тема номера», де розглядається щораз інше питання (наприклад, у журналі за лютий 2009 р. проведено «Мегатест нетбуков», а у листопадовому номері розглянуто «Наилучшие цифровые развлечения» — різні цифрові пристрої, призначені для мультимедійних розваг). Рубрикування у виданні здійснено з огляду на теоретичні засади редагування, і його єдиним недоліком є виведення «Теми номера» в ранг рубрики, тому що в ній зазвичай розміщується лише одна підрубрика, що суперечить правилам групування рубрик та підрубрик. У номерах журналу «Інформатика...» також є свої пріоритети — стабільна рубрика, яка хоч і не виділяється так, як у журналі «СНІР», але є центральною у виданні, — це методика навчання інформатики, матеріали якої вміщені в кожному номері аналізованого періоду (методичні рекомендації, цикли уроків, лабораторні, дидактичні матеріали та ін.). Журнал «Домашний ПК» за наявністю стабільних рубрик мало чим відрізняється від інших аналізованих видань, тому що у кожному номері журналу також є основні вподобання: «Новости», «Хард ware» (яке, своєю чергою, поділяється на

«На первый взгляд» і «Тестовая лаборатория»), «Софт wage» (позапідрубрикові статті, F1, Інтернет), «Игротека» (позапідрубрикові статті, відеотека). Відмінність цього журналу від двох попередніх полягає у тому, що рубрикування у ньому здійснено аж ніяк не оптимально: є рубрики без підрубрик; є матеріали в рубриках, що не входять у жодну підрубрику, хоча в рубриці є й підрубрики. Це можна віднести до недоліків видавничого оформлення, але, зважаючи на те, що така нестандартність видавничого втілення проглядається через весь журнал, сформувати остаточну думку доволі складно, адже цілком вірогідно, що така відмова від канонів може зацікавити певну категорію читачів.

Тематика публікацій у журналах зумовлюється рубрикою, під якою вони подані. В журналі «СНІР»: новинникарські матеріали стосуються і фізичних компонентів комп'ютера, і програмного забезпечення; тести — зазвичай цифрових пристроїв; огляди — як першого, так і другого; практика, секрети і поради — як працювати з програмним забезпеченням та як оптимізувати чи відремонтувати непрацюючий пристрій; анонси — як про цифрові пристрої, так і про програмне забезпечення. У журналі «Інформатика...»: інформативні практикуми та практичні уроки, що стосуються безпосереднього виконання учнями певних завдань у навчальному процесі, вміщено переважно у рубриках «Методика навчання інформатики» та «ІКТ в навчальному процесі»; дослідження з теорії і практики інформатики — у рубриках «Педагогічні дослідження» та «Інноваційні технології навчання»; матеріали оглядової, загальноорозвивальної тематики — у рубриці «Інформаційні цікавинки», а матеріали про поточні, супровідні події — у рубриках «Олімпіади, конкурси, турніри», «До 25 річниці...», «Нормативні документи», «Дошка оголошень». У журналі «Домашній ПК»: новинникарські матеріали, тести та огляди стосуються як фізичних компонентів комп'ютера, так і програмного забезпечення; практика, секрети і поради — як працювати з програмним забезпеченням та як оптимізувати чи відремонтувати несправний пристрій; анонси — як про цифрові пристрої, так і про програмне забезпечення.

Жанри статей теж визначаються рубриками, де вони розміщені. У журналі «СНІР»: у блоці новин — переважно невеликі замітки, часто зверстані у кілька дрібних колонок; тести та огляди — це роз-

ширені тематичні статті з багатьма порівняльними ілюстраціями, таблицями, цифровими і фактичними даними; практика — менші за обсягом статті, без таблиць, але з багатьма предметними ілюстраціями (скріншотами); секрети і поради — це багато невеликих заміток, присвячених різним питанням (налаштування непрацюючого мікрофона, тиха вентиляція, бітторент-клієнт, пошта за десять хвилин тощо); анонси — рекламні матеріали зі сфери цифрових технологій (наприклад про вихід і перехід на Windows 7, популярний монітор), часто це й просто зображення пристрою і його невеликий опис; в журналі «Інформатика...»: у рубриках, присвячених методиці і практиці викладання, — теоретичні розвідки, аналітичні статті, групи уроків, дидактичні матеріали та ін.; в інформаційних розділах — це інформаційні огляди, звіти, репортажі, а також оголошення та ін.; у журналі «Домашній ПК»: у групі новин — це переважно невеликі замітки, часто зверстані у кілька дрібних колонок, але зазвичай хаотично впереміш з ілюстраціями розкидані по шпальті; тести та огляди — це розширені тематичні статті із багатьма порівняльними ілюстраціями, таблицями, фактичними, зокрема цифровими, даними; практика — як і в журналі «СНІР», менші за обсягом статті, без таблиць, але з багатьма скріншотами; секрети і поради — невеликі статті, присвячені різним питанням (оцифрування старих відеокасет, як зібрати самостійно ПК, як прискорити завантаження комп'ютера, найкращий блок живлення тощо); анонси — рекламні матеріали (наприклад про відкриття інтернет-магазину), іноді це просто зображення пристрою і його невеликий опис; звіти з інтернет-ресурсів (як-от новини блогосфери).

Публікації журналів різняться також і за інформаційним наповненням. У журналі «СНІР» новинницькі матеріали містять лише ілюстрації та загальнозацікавлювальну інформацію і посилання на якийсь веб-сайт чи інше джерело, де можна почерпнути глибшу інформацію; тема номера — інформація теж переважно заохочувальна, але вже характеризується цікавішим кольоровим і шрифтовим оформленням, можуть зазначатися деякі технічні характеристики товарів, а також ціни; звісно, не обходиться і без ілюстрацій: у тестах та оглядах уміщується багато різноаспектних ілюстрацій, діаграм, схем, скріншотів, таблиць та інших ґрунтовних даних. У журналі «Інформатика...» в циклах уроків містяться багато формул,

таблиць, в аналітичних статтях — фотографій, таблиць, схем, графіків, у теоретичних розвідках — багато однорідного тексту й іноді схем, в інформаційних оглядах — фотографій, маркованих та нумерованих списків. У журналі «Домашній ПК» інформаційне наповнення структуроване за схемою, як і в журналі «СНІР», хіба що різняться залежно від рубрики, де розміщено тематика інформації (у цьому виданні йде глибший поділ на огляди програмного та технічного забезпечення, тож це зумовлює деякі особливості змісту).

Стиль опублікованих статей в аналізованих журналах дещо різниться. Так, статті в журналі «СНІР» підготовлені на високому рівні, інколи навіть тяжіють до наукового стилю, але зазвичай є популярними і доступними у викладі. Така комбінація якості, популярності і науковості забезпечує значний рівень засвоюваності матеріалу, вагому інформативність та прикладний характер наведеної інформації. Матеріали в журналі «Інформатика...» також написані якісно, з навчальним ухилом, інформація в них викладена максимально доступно і зрозуміло широкому загалу педагогів та студентів, а що перші і другі зацікавлені у засвоєнні необхідних у навчальному процесі знань, то корисність текстів найвища. Матеріали в журналі «Домашній ПК» написані переважно в рекламному дусі, і навіть коли в них щось аналізується, то це також позначено рекламною специфікою.

Усі ці три видання розглядають, здається, одне й те ж питання — цифрові технології, але висвітлюють предмет із зовсім різних позицій. Журнал «СНІР» є поліфункціональним, тож він охоплює усі питання цифрових технологій масового характеру, зберігаючи при цьому дещо навіть науково-популярний стиль викладу матеріалу; журнал «Інформатика...» має вужчу тематику, зважаючи на вид літератури, в якому функціонує, — навчальна, ця особливість характерна для періодичного видання; тематика журналу «Домашній ПК» теж визначається головним об'єктом розгляду у виданні, а саме — комп'ютерами, його статті мають переважно рекламний характер. Така багатогранність і багатоаспектність розкриття тематики публікацій забезпечує широке задоволення читацьких потреб і максимальне висвітлення питань з цифрових технологій.

Перевагою аналізованих видань є стабільне і якісне дизайнерське оформлення. Характерною особливістю журналу «СНІР» є

його майже незмінне компоновання елементів протягом усього існування видання (як українського, так і російського варіантів). Це стосується і дизайнерських рішень, і формування статей та інших матеріалів. Це свідчить про значну підготовку журналу до друку і про вагомую аналітичну роботу, здійснену заради найкращого компоновання змістового наповнення. Журнал «Інформатика...» теж обрав курс на дизайнерську стабільність (принаймні протягом аналізованого періоду). Такий вибір є доречним при випуску періодичних видань, оскільки забезпечує хорошу впізнаваність пресодруків, адже якщо було здійснено хорошу дизайнерську підготовку, то обирається найоптимальніша модель подання інформації для конкретного видання. Концепція і дизайн журналу «Домашний ПК» є наближено стабільними. Це свідчить про недостатню увагу колективу, приділену питанню концепції видання, його зовнішнього вираження або ж про дотримання такої непродуманої моделі та спроби її виведення у перевагу.

На рівні компоновання текстів у журналах існують певні відмінності. Замітки у журналі «СНІР» зазвичай згруповано у чотири колонки, які часто роз'єднано розділювачем (наприклад: 2009. — № 11. — С. 8). Така багатоколонковість дозволяє за рахунок скорочення рядка зменшити кегль шрифту і, як результат, — вмістити більше корисної інформації. Основний текст статей сформатовано у три колонки, які також роз'єднані розділювачем. Дуже часто використовується як колірне виокремлення самих букв гарнітури, так і фонове колірне виділення (зазвичай таким чином акцентуються висновки чи якась основна, стрижнева, інформація).

Тексти матеріалів у виданні «Інформатика...» зверстано у дві колонки (як-от: 2009. — № 6. — С. 4). Це доречний варіант верстання для цього типу видання і вибраного формату (70×100/16). Хоча з цього правила є винятки: однією колонкою зверстано «Від редколегії» та матеріали на «Дошці оголошень». Такий вибір виправдано супроводжувальним характером цих текстів, що допомагає вирізнити їх серед масиви інших.

У «Домашнем ПК» замітки здебільшого подано упереміш з ілюстраціями, що свідчить про непродумане форматування шпальт. Однак така хаотичність дозволяє за рахунок скорочення рядка зменшити кегль шрифту і, як результат, вмістити більше інформації,

а також створити атмосферу «торгового прилавка». Основний текст статей зазвичай складається із двох колонок, а також графічної колонки (наприклад: 2009. — № 10. — С. 54), хоча доволі часто на шпальті є кілька невеликих статей, зверстаних у дві колонки, тож загалом їх виходить чотири (як-от: 2009. — № 10. — С. 40). У виданні часто використовується як колірне виокремлення слів, так і фонове колірне виділення.

Підхід до аналізу ілюстративного матеріалу у виданні здійснювався на основі «Вимог до оформлення наукових та науково-популярних видань» В. Шевченко [5]. У всіх досліджуваних виданнях міститься велика кількість науково-пізнавального ілюстративного матеріалу, що унаочнює опубліковані тексти.

У виданні «СНІР» вирізняються такі науково-пізнавальні ілюстрації:

1. Предметні:

- світлини головного редактора — в кожному номері журналу на першій сторінці, над вступним словом головного редактора, вміщується його невелика фотографія;

- фотографії цифрових пристроїв — до цих зображень належать фото різноманітної цифрової техніки (як-от: 2009. — № 11. — С. 9);

- скріншоти — фотографії наповнення монітора, а саме робочого середовища програм, ігор та ін. (наприклад: 2009. — № 11. — С. 11);

- різноманітні колажі з окремих фотографій (як-от: 2009. — № 5. — С. 61).

2. Умовні:

- діаграми — відображення результатів тестування чи параметрів, які впливали на тести (наприклад: 2009. — № 11. — С. 65);

- таблиці — статистичні дані (як-от: 2009. — № 5. — С. 46).

Усі зображення кольорові, навіть у таблицях часто використовується колірне виділення, уміщуються мініатюрні зображення цифрових пристроїв, що підвищує наочність і засвоюваність матеріалів.

У виданні «Інформатика...» також вміщено багато науково-пізнавальних ілюстрацій:

1. Предметні:

- світлини авторів — зазвичай у кожному матеріалі аналітичного характеру (наприклад: 2009. — № 6. — С. 4);

- предметні рисунки (як-от: 2009. — № 5. — С. 53);
  - фото учасників конференцій, олімпіад та ін. (наприклад: 2009. — № 6. — С. 24);
  - скріншоти — фотографії наповнення монітора, а саме робочого середовища програм, ігор та ін. (як-от: 2009. — № 6. — С. 30);
2. Умовні:
- діаграми — для відображення даних (наприклад: 2009. — № 5. — С. 29);
  - схеми — для унаочнення матеріалів (як-от: 2009. — № 6. — С. 37);
  - графіки — для схематичного подання даних (наприклад: 2009. — № 5. — С. 63);
  - таблиці — матеріали для навчання, теоретичні та практичні відомості тощо (як-от: 2009. — № 6. — С. 34).

Усі зображення чорно-білі, лише обкладинка кольорова. Якість друку висока, тож така економія сприймається як продуманий хід видавця.

У «Домашньому ПК» розміщено такі ілюстрації:

1. Предметні:

- світлини головного редактора — в кожному номері журналу на першій сторінці, над вступним словом головного редактора, вміщено його невелику фотографію;
- фотографії цифрових пристроїв — до цих зображень належать фото різноманітної цифрової техніки (наприклад: 2009. — № 10. — С. 39);

- скріншоти — фотографії наповнення монітора, а саме робочого середовища програм, ігор та ін. (як-от: 2009. — № 10. — С. 54);

2. Умовні:

- діаграми — результати досліджень (наприклад: 2009. — № 10. — С. 36);
- таблиці — статистичні дані (як-от: 2009. — № 10. — С. 36).

Усі зображення кольорові, у таблицях часто використовується колірне виділення, вміщуються мініатюрні зображення цифрових пристроїв — для більшої наочності і подальшої орієнтації при купівлі продукції споживачами.

Використання різних видів ілюстративного матеріалу, навіть не кольорового, забезпечує усебічне висвітлення питань, що стосують-

ся цифрових технологій, зв'язок тексту з продукцією чи навчальним процесом.

У сучасному світі важко прогнозувати майбутнє будь-чого, позаяк усе розвивається надзвичайно швидко, тож передбачити щось видається складно і непевно. Уже тривалий час ведеться дискусія стосовно того, за чим майбутнє: за друкованими виданнями чи за електронними, однак усе ще не дійде завершення.

Основною метою періодичної продукції є надання оперативної інформації читачам; оптимальний варіант — коли частота оновлення інформації рівна частоті видання журналу чи газети, бо якщо, наприклад, у сфері цифрових технологій зміни відчутні щомісяця, то видання, яке б виходило раз на півроку, було б неоперативним, а видання, яке б виходило щодня, містило б зайву й повторювану інформацію. Такий погляд поширений у наукових колах, зокрема, підтримується Володимиром Різуном: «Для інформаційної системи суспільства технологія виготовлення носіїв інформації не є індиферентною (байдужою). Адже залежить швидкість поширення інформації. З погляду природного, передача інформації має бути латентним, безперебійним, прискореним процесом і будь-які перебої, що зачіпають ці характеристики процесу передачі інформації, згубно позначаються на самій же природі» [5, с. 26].

Насамперед, щоби спрогнозувати майбутнє друкованої періодики, потрібно визначитися з тим, що ж таке її конкурент — електронне періодичне видання. Науковці Інституту журналістики Київського національного університету ім. Т. Шевченка розглядають це поняття з кількох поглядів. «Електронне видання — електронний документ (сукупність електронних документів), який пройшов редакційно-видавничу підготовку, призначений для поширення у незмінному вигляді» — це визначення є доволі обмеженим, до того ж часто не виконуване у процесі редакційно-видавничої підготовки. Є й інша дефініція: «Електронне видання — це сукупність графічної, текстової, цифрової, мовної, музичної, відео-, фото- та іншої інформації, а також друкованої документації користувача. Електронне видання може бути виконане на будь-якому електронному носії — магнітному (магнітна стрічка, магнітний диск і ін.), оптичному (CD-ROM, DVD, CD-R, CD-I, CD+ і ін.), а також опубліковане в електронній комп'ютерній мережі». Це визначення уже точніше

передає суть аналізованого питання, і саме таке електронне видання може серйозно похитнути (навіть уже серйозно похитує) позиції друкованого періодичного видання.

Із поширенням Інтернету електронна інформація захоплює дедалі ширше коло споживачів. Ситуація не була б настільки невтішною для друкованих видань, якби в Інтернеті дотримувалися авторського права. На Заході його таки дотримуються, і там знайти потрібну інформацію безплатно доволі складно. Тож у світі нема таких труднощів із підтримкою та виданням друкованих проєктів, як у нас, адже купити газету й одержати інформацію є дешевше, ніж придбати комп'ютер, оплачувати Інтернет, та ще й платити за електронну інформацію, до того ж якщо ми знаємо, що в газеті нам запропонують саме те, що нам потрібно. Так само й з іншими друкованими виданнями. На вітчизняних же просторах Інтернету все зовсім інакше, тому що жодних законів тут не дотримуються і ті ж якісно відскановані друковані видання можна цілком безплатно скопіювати з торентів чи інших інформаційних ресурсів та накопичувачів даних. Тут навіть не йдеться про конкуренцію «друковане видання — електронне видання», тут йде мова про конкуренцію закону і крадіжки, бо саме такі «темні» можливості Інтернету серйозно підривають потужності будь-якого видавничого ринку.

Нині у Російській Федерації починають здійснювати урегулювання питання авторського права, хоча й у доволі своєрідний спосіб. Зрозуміло, що якщо не буде звідки копіювати крадену інформацію, то й копіювати її не будуть. Тож під приводом наявності відео з дитячою порнографією на файлообмінних серверах ці сервери закривають (так сталося з Infostore майже рік тому, а також з Ifolder), візьмуться також і за великі торенти (найбільший торент на території СНД — torrents.ru — теж намагалися закрити, але тут справа складніша, тому що його власники просто змінили URL-адресу і він відновив свою роботу, бо ж уся інформація зберігається на комп'ютерах користувачів, а з усіма користувачами не проведеш «роз'яснювальних бесід»).

Отже, радше можна припустити, що майбутнє вже настало і потрібно лише зорієнтуватися у ньому та розставити акценти. Можна виокремити кілька видів симбіозу і розвитку періодичних видань:

1. Друковане періодичне видання у поєднанні з цифровим додатком. Такий варіант є зручним для використання і засвоєння,

оскільки на папері зазвичай містяться розлогі статті, огляди, гарно подана рекламна інформація; на цифровому ж додатку — різноманітні програми, драйвери, невеликі ігри, плагіни і багато іншого — безліч дрібниць, потрібних у нашому щоденному технологічному житті;

2. Друковане періодичне видання у поєднанні з електронним періодичним виданням. Нині частим явищем є паралельне існування двох форм періодики. Щоб не віддохотити читача від купівлі друкованого видання, на сайті розміщують лише загальну інформацію, а також анонси статей, змісти номерів, обкладинки й інше, що сприятиме продажу друкованого видання.

3. Друковане періодичне видання й інтернет-співдружність навколо нього. Такий варіант є досить дієвим і корисним. Оскільки в Інтернеті популярним методом спілкування є блогосфера (різноманітні «лів джорнали»; блоги, присвячені різним темам, тощо), тож корисно, щоби журнал отримав резонанс і обговорювався в Інтернеті. Це можуть бути навіть проплачені дії, наприклад наймання працівника, який буде вести офіційний блог журналу, де розмішуватиме новини, результати використання статей, проводитиме різноманітну обговорювальну та популяризаторську роботу.

4. Створення груп журналів у різних соціальних мережах (facebook, vkontakte та ін.). Ці мережі залучають у свої тенета багато користувачів, які часто поза цими мережами навіть і не бачать Інтернету, тож створення груп на таких ресурсах теж сприяє популяризації друкованого видання.

Цей перелік, звісно, не є вичерпним, позаяк у сучасному світі, що швидко розвивається, складно претендувати на вичерпність і повноту, варто лише враховувати нові тенденції і застосовувати їх на практиці. Інтернет — потужне джерело популяризації друкованого періодичного видання, і на це теж необхідно зважати.

Відзначимо, що різниця у конкуренції «друковане видання — електронне видання» також виявляється і на дрібнішому рівні: це залежить і від того, яке саме друковане видання. Якщо вказані види симбіозу прийнятні для популярного й іноді навіть науково-популярного видання, то зрозуміло, що не такими дієвими вони можуть виявитися для видань наукових та навчальних. Тут є деяка специфіка, на яку потрібно звернути увагу. Наукова і навчальна періодика

справді має серйозну перспективу повністю перейти в електронний формат — це спричинено характером використання і переробки цієї інформації. Якщо періодичне видання навчальне, то значно простіше не витратити зайві кошти на поліграфічні роботи, а зупинитися на економнішому електронному виданні, притому що інформацію у навчальному періодичному виданні часто призначено для переробки, передруку (наприклад матеріал практичного уроку, який потрібно роздрукувати всім учням/студентам, і це простіше зробити з електронного примірника, ніж з друкованого). Інформація у науковому періодичному виданні теж призначена для використання науковцями, зокрема цитування у їхніх дослідженнях. Тож і в цьому випадку значно простіше скопіювати з електронного видання необхідний для цитування текст чи зображення, аніж переписувати, ксерити чи сканувати його із друкованого примірника.

Отож, майбутнє періодичних видань загалом і з цифрових технологій зокрема виглядає доволі невиразним, хоча й багатогранним, усе залежить від деяких факторів, а саме: дотримання авторського права, типу самого друкованого видання, політики редакції, яка адаптує у своїй діяльності новітні технології чи лише повільно плентається за прогресом, тощо.

1. *Акопов А. И.* Методика типологического исследования периодических изданий / А. И. Акопов. — Иркутск : Изд-во Иркут. ун-та, 1985. — 96 с.
2. Видання. Основні види. Терміни та визначення: ДСТУ 3017—95. — К., 1995. — 48 с.
3. Каталог видань України 2009. — К. : Преса, 2008. — 250 с.
4. Каталог видань України 2011. — К. : Преса, 2010. — 190 с.
5. *Різун В. В.* Загальна характеристика масовоінформаційної діяльності : лекція 1 / В. В. Різун. — 2000. — 34 с.
6. *Шевченко В. А.* Вимоги до оформлення наукових та науково-популярних видань / В. А. Шевченко // Вісник : зб. наук. ст. Київ. міжнар. ун-ту. Журналістика. Медіалінгвістика. Кінотелемистецтво. — К. : КМУ, 2003. — Вип. 2. — С. 81—114.